

AKARYAKIT İSTASYONLARINDA POMPALARA BAĞLANAN YENİ NESİL ÖDEME KAYDEDİCİ CİHAZLAR ve MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

NEW GENERATION TILLS CONNECTED TO FUEL PUMPS AT PETROL STATIONS AND THEIR ACCOUNTING

Kazım GÖKTAŞ*

ÖZ

Kayıt dışı ekonomiyle mücadelede Maliye Bakanlığı'nın kullandığı araçlardan biri de ödeme kaydedici cihaz uygulamasıdır. Esas olarak gücünü 3100 sayılı Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun'dan alan ödeme kaydedici cihazlar, gelişen ekonomik şartlar karşısında modernize edilmek zorunda kalmıştır. Bu bağlamda Maliye Bakanlığı gelişen ve değişen ekonomik şartlara bağlı olarak ödeme kaydedici cihazlarla ilgili yeni uygulamalar geliştirmiş, bu gelişmeler muhasebeye ilişkin kayıt ve belge düzeninde değişikliklere yol açmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akaryakıt İstasyonları, Ödeme Kaydedici Cihaz, Ödeme Kaydedici Cihaz Fişleri

ABSTRACT

One of the instruments used by the Ministry of Finance in the fight against the black economy is the practice of tills. The practice has mainly been the enforcement of the Law on Obligation of Usage of Tills by Value Added Taxpayers, no. 3100, and the Law has been modernised due to ever changing economic conditions. Accordingly, new practices have been developed according to changing needs, and this development has triggered some changes in the accounting and documentation system.

Keywords: Petrol stations, till, till receipt

* Vergi Müfettişi

1- GİRİŞ

Kayıt dışı ekonominin büyük bir sorun olduğu günümüzde, Maliye Bakanlığı'nın en önemli adımlarından biri de ödeme kaydedici cihazlara geçiş uygulamasıdır. Akaryakıt istasyonlarında pompalara bağlanan ödeme kaydedici cihaz uygulamasına ise belli mükellef grupları itibarıyla 2004 ve 2005 yıllarında kademeli olarak geçilmiştir. Ardından ödeme kaydedici cihazlar yerini kademeli olarak yeni nesil ödeme kaydedici cihazlara bırakmıştır.

Çalışmamızda önce akaryakıt istasyonlarında pompalara bağlanan yeni nesil ödeme kaydedici cihazlara ilişkin genel uygulama (bundan sonraki bölümlerde ödeme kaydedici cihaz yerine ÖKC ifadesi kullanılacaktır) anlatılacak, sonra da yapılan satışların muhasebeleştirilmesi hususlarına değinilecektir.

2- KONUYA İLİŞKİN YASAL MEVZUAT

ÖKC'lerin kullanımına ilişkin temel yasal düzenlemeler şu şekildedir:

213 sayılı Vergi Usul Kanunu(VUK) mükerrer 257. maddesi,

3100 sayılı Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun,

68 seri No.lu Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliği,

69 seri No.lu Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliği,

70 seri No.lu Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliği,

426 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'dir.

Konuya ilişkin yasal mevzuatta ÖKC'lerin temel dayanağı 3100 sayılı Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun'(bundan sonraki bölümlerde 3100 sayılı Kanun ifadesi kullanılacaktır)dur.

Ayrıca 3100 sayılı Kanunla ilgili 68 seri No.lu genel tebliğde; akaryakıt istasyonlarında pompalara bağlanan ödeme kaydedici cihazlar uygulamasını en geniş şekliyle açıklanmış ve 426 sıra No.lu VUK tebliği ile ÖKC yerini alan yeni nesil ÖKC uygulaması açıklanmıştır.

3- ÖDEME KAYDEDİCİ CİHAZ NEDİR ve KİMLER KULLANMAK ZORUNDADIR?

3.1-Ödeme Kaydedici Cihaz Tanımı

Maliye Bakanlığı, Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 257. maddesinin 1. fıkrasının 6. bendi ile "Vergi güvenliğini sağlamak amacıyla niteliklerini belirleyip onayladığı elektrikli, elektronik, manyetik ve benzeri cihazlar ve sistemleri kullandırmaya, bu cihaz ve sistemler vasıtasıyla bandrol, pul, barkod, halogram, kupür, damga, sembol gibi özel etiket ve işaretlerin kullanılmasına ilişkin zorunluluk getirmeye, uygulamaya ait usul ve esasları belirlemeye" yetkili kılınmıştır.

3100 sayılı Kanunda ÖKC'nin tanımı yapılmıştır. Söz konusu kanunda ÖKC; "Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen koşulları taşıyan; elektronik yazar kasa, yazıcı tertibatı bulunan elektronik terazi, elektronik terminal gibi cihazlardır." denilmiştir.

3.2- Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmak Zorunda Olanlar

3100 sayılı Kanunda ÖKC'yi kimlerin kullanmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Söz konusu kanunda "Satışı yapılan malları aynen veya işlendikten sonra satışını yapanlar dışındaki kimselere satan

veya aynı kimselere hizmet veren birinci ve ikinci sınıf tüccarların ÖKC kullanmak zorunda oldukları sayılmıştır. KDV Genel Uygulama Tebliğinde¹ de satışı yapılan malları aynen veya işlendikten sonra satışını yapanlar dışındaki kimselere satanların; perakende satış yapanlar ile hizmet ifa eden KDV mükelleflerinin olduğu belirtilmiştir. Yani ÖKC kullanacak olan mükelleflerin perakende mal tesliminde bulunan veya hizmet ifa eden birinci sınıf ya da ikinci sınıf tüccar olması gerekmektedir. Dolayısıyla sadece toptan mal tesliminde bulunan mükelleflerin ÖKC kullanma zorunluluğu bulunmadığından, *ÖKC kullansalar* bile yeni nesil ÖKC kullanma zorunlulukları da bulunmamaktadır. Toptan ve perakende ticareti aynı anda yapan tüccarlar da perakende satışları için yeni nesil ÖKC kullanmak zorundadırlar.

Perakende mal tesliminde bulunan veya hizmet ifa eden birinci sınıf ya da ikinci sınıf tüccarlar her yıl için belirlenen fatura düzenleme sınırının (490 sayılı VUK Genel Tebliği² ile 2018 yılı için 1.000,00 TL) altındaki teslim ve ifaları için ÖKC fişi düzenlenmek zorundadır. Bu sınırı aşan tutarlar için ÖKC fişi düzenlemek mümkün değildir, mutlaka fatura düzenlenmelidir.

4- YENİ NESİL ÖDEME KAYDEDİCİ CİHAZLARA GEÇİŞ SÜRECİ

426 seri No.lu VUK genel tebliği³ ile akaryakıt pompalarına bağlanan ÖKC kullanmak zorunda olan mükelleflere, bu cihazlarla ilgili bakanlıkça belirlenmiş şartlara uygun yeni nesil *ödeme kaydedici* cihazları kullanmaları zorunluluğu getirilmiştir. Bunlar için yeni nesil ÖKC kullanma uygulamasına 01.01.2016 tarihi itibarıyla geçilmiştir.

Yine 426 seri No.lu VUK genel tebliğinde yeni nesil ÖKC uygulamasına ilişkin usul ve esaslara uymayanlara cezai müeyyide olarak 213 sayılı VUK'un mükerrer 355. maddesine göre özel usulsüzlük cezası kesileceği hüküm altına alınmıştır.

5- AKARYAKIT POMPALARINA BAĞLANAN ÖKC FİŞLERİNİN MUHASEBE KAYDI

3100 sayılı Kanunla ilgili 68 seri No.lu genel tebliğde; akaryakıt pompalarına bağlanan ÖKC fişleri için (üzerinde "Taşıt Veya Müşteri Tanıma Sistemi Faturaya Dönüştürülecek" ibaresi bulunanlar hariç) fatura düzenleme sınırının dikkate alınmayacağı belirtilmiş olup, fatura düzenleme sınırını aşsa bile fatura verme zorunluluğunun bulunmadığı, ÖKC fişlerinin fatura yerine geçeceği açıklanmıştır. Bu nedenle vergi incelemelerinde ve belge düzeninde bu özellikli durum gözden kaçırılmamalıdır.

Mükelleflerin akaryakıt istasyonlarından yaptıkları akaryakıt alışlarında (benzin, motorin, LPG türleri gibi) söz konusu akaryakıtı kullandıkları departmana göre (Ar-ge, pazarlama, satış, dağıtım, genel yönetim) nakit ödeme yapılması varsayımına göre aşağıdaki şekilde kaydetmeleri gerekmektedir:

¹ 26.04.2014 tarih ve 28983 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

² 29.12.2017 tarih ve 30285 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

³ 15.06.2013 tarih ve 28678 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

760. Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri	1.000,00	
760.01. Taşıt akaryakıt gideri		
191. İndirilecek KDV	180,00	
100. Kasa		1.180,00
<i>Akaryakıt gider kaydı.</i>		

Akaryakıt istasyonlarının akaryakıt pompalarına bağlı ÖKC ile yaptıkları satışlarına ilişkin günlük hasılatlarını içeren mahiyetteki günlük kapanış raporu (Z Raporu) kayıtlarını, nakit tahsilat yapılması varsayımına göre aşağıdaki şekilde yapmaları gerekmektedir:

100. Kasa		1.180,00
600. Yurtiçi Satışlar		1.000,00
600.01. X No.lu Pompa ÖKC		
391. Hesaplanan KDV	180,00	
<i>X No.lu Pompa ÖKC satışları kaydı.</i>		

6- AKARYAKIT POMPALARINA BAĞLANAN ÖKC FİŞLERİNİN İPTAL EDİLEREK FATURAYA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ ve MUHASEBE KAYDI

Maliye Bakanlığı 3100 sayılı Kanunla ilgili 68 seri No.lu genel tebliği ile mükelleflerin akaryakıt alışlarına ilişkin kayıtlarda ve belge düzeninde yeni düzenlemeye gitmiştir. Söz konusu tebliğ ile; mükelleflerin taşıt tanıma, müşteri tanıma vb. sistemler kullanarak (fiş üzerinde "Taşıt Veya Müşteri Tanıma Sistemi Faturaya Dönüştürülecek" ibaresi bulunan) veya bazı kurumlar tarafından geliştirilen özel kartlar kullanarak (akıllı kart vb.) ya da taşıt tanıma, müşteri tanıma vb. sistemler olmaksızın akaryakıt dağıtım şirketleri veya istasyon işletmecileriyle yapılan özel anlaşmalara dayanarak akaryakıt almaları durumunda, mükelleflerin belli periyotlarda (on beş günlük sürede) ÖKC fişlerini iptal ettirerek, aynı KDV dönemi içinde olmak şartıyla, yerine aynı tutarda tek fatura almaları imkânını sağlamıştır.

Söz konusu uygulama ile mükelleflerin ÖKC fişleri ile ayrı ayrı ve daha fazla kayıt yapmaları yerine, aldıkları ÖKC fişlerini alış yaptıkları akaryakıt istasyonlarına iptal ettirerek aynı tutarda tek fatura olarak tek kayıt yapmalarının önünü açmıştır. Böyle durumlarda mükelleflerin iptal ettirdikleri ÖKC fişlerini akaryakıt istasyonlarından aldıkları yeni faturanın arkasına eklemeleri ve muhasebe kayıtlarını aşağıdaki şekilde yapmaları gerekmektedir:

760. Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri	1.000,00	
760. Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri		1.000,00
<i>İptal edilen ÖKC fişlerinin kaydı.</i>		

Mükelleflerin yukarıda belirtilen durumlarda aldıkları faturaları gider belgeleri olarak kaydedebilmeleri için, iptal ettirdikleri ÖKC fişleri toplamı ile aldıkları faturada yazılı tutarın birbirine eşit olması gerekmektedir. İptal edilen ÖKC fişleri toplamının alınan faturada yazılı tutardan düşük olması halinde, iptal edilen ÖKC fişleri toplamının dikkate alınması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen durumu akaryakıt istasyonları açısından değerlendirdiğimizde; akaryakıt istasyonlarının yaptıkları satışlardan ÖKC fişlerinin iptal edilerek faturaya dönüştürülen kısımların kayıtlarını aşağıdaki şekilde yapmaları gerekmektedir:

600.Yurtiçi Satışlar	1.000,00
600.01.İptal edilen ÖKC fişleri	
600.Yurtiçi Satışlar	1.000,00
600.02.Akaryakıt satış faturaları	
<i>İptal edilen ÖKC fişlerinin kaydı</i>	

3100 sayılı Kanunla ilgili 68 seri No.lu Genel Tebliğe göre, yukarıda belirtilen kayıtların belge düzeniyle ilgili olarak dikkat edilmesi gereken diğer hususlar ise; akaryakıt istasyonları tarafından yapılan iptal işleminin iptal edilen ÖKC fişlerinin üzerine "İPTAL" şerhinin düşülerek yapılması, söz konusu ÖKC fişlerinin düzenlenen faturanın arkasına ek yapılması, düzeltme kayıtları yapılan ÖKC fişlerine ilişkin listeler yapmaları, yapılacak listelerde iptal edilen ÖKC fişleriyle ilgili ÖKC fişinin tarihi, numarası, taşıtın plaka numarası, akaryakıtın cinsi, miktarı ve tutarının yer alması ve fatura üzerindeki tutar ile ekindeki iptal edilmiş ödeme kaydedici cihaz fişlerinin toplam tutarının birbirine eşit olmasıdır. Üzerinde "Taşıt veya Müşteri Tanıma Sistemi Faturaya Dönüştürülecek" ibaresi olan fişlerin üzerine iptal şerhi düşülmesine ve bunların, adına fatura düzenlenen kişi veya kuruluşlarca ilgili faturaya eklenerek saklanmasına gerek bulunmamaktadır. İptal edilen ÖKC fişlerinin toplam tutarının faturada yazılı tutardan daha az olması halinde, adına fatura düzenlenen kişi veya kuruluşlar muhasebe kayıtlarında fişlerin toplam tutarını esas alacaklardır.

7- SONUÇ

Ticaret ve iş hacimlerinin geliştiği ve teknolojinin mali sistemlere uyumlaştırıldığı günümüzde, akaryakıt istasyonlarında pompalara bağlanan ÖKC kullanımı, muhasebe uygulamalarında ve belge düzeninde yeni düzenlemeler yapılmasına yol açmıştır. Yapılan düzenlemelerle, akaryakıt pompalarına bağlanan ÖKC'lerden otomatik olarak verilen fişlerin fatura düzenleme sınırına bağlı olmaksızın fatura olarak değerlendirileceği, özellikli durumlarda ise birden fazla düzenlenen belge için belirli süreler aşmamak kaydıyla iptal edilerek tek fatura düzenlenmesi uygulamasına geçilmiş olup, daha anlaşılır ve kolay bir kayıt yapılması yöntemi getirilmiştir. Çalışmamızda, akaryakıt istasyonlarında pompalara bağlanan ÖKC'lerden verilen fişlerin akaryakıt istasyonu işletmeleri ve akaryakıt alanlar tarafından muhasebeleştirilmesi ile iptal edilen ÖKC fişlerinin iki taraf açısından kayıt ve belge düzeni anlatılmış olup, mükelleflere ve muhasebe uygulamalarına fayda sağlaması düşünülmüştür.

KAYNAKÇA

- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu,
- 3100 sayılı Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun,
- 68 seri No.lu Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliği,
- 69 seri No.lu Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliği,
- 70 seri No.lu Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanunla İlgili Genel Tebliği,
- 490 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği,
- KDV Genel Uygulama Tebliği